

Op die verhouding heb ik hier niet in te gaan, wijl deze zaak ten eerste met mijn onderwerp slechts in verwijderd verband staat en vervolgens door Dr. KUYPER in diens *Encyclopaedie* uitvoerig is behandeld. 1) Mij dus bepalend tot het laatste kan ik niet anders dan KECKERMANN's definitie en van Theologie en van ethiek naar Gereformeerd standpunt voor onjuist houden en dus wat hij er uit afleidt over het goed recht der ethiek in de Gereformeerde Theologie van geen beteekenis achten. Zijn definitie toch der Theologie als „*prudentia religiosa ad salutem perveniendi*” zet „de wetenschap der kennisse Gods” ongereformeerd in „heilsleer” om, terwijl zijn definitie van de ethiek — bij hem, met de oeconomie en de politica een onderdeel van de *philosophia practica* — als „*prudentia regendi voluntatem et appetitum pro bono civili acquirendo*”, de ethiek tot een „Güterlehre” maakt, welke Güterlehre, uit de oude philosophie overgegaan, alleen door MELANCHTHON tot op zekere hoogte verdedigd en in later dagen door SCHLEIERMACHER weer opgenomen, naar Gereformeerd beginsel, gelijk ik straks hoop aan te toonen, beslist moet afgewezen. Alleen zij het mij vergund er thans reeds op te wijzen, hoe KECKERMANN's definitie van de ethiek bovendien een te scherpe scheiding maakt tusschen het religieuze en het ethische leven, een scheiding aan de Calvinistische gedachte van het gansche leven als één cultus Dei vreemd, en hoe deze definitie tevens aanleiding geeft om niet genoegzaam rekening er mee te houden, dat een zelfde wet des Heeren en op religieus en op sociaal gebied, en daar zoowel voor den onwedergeborene als voor den wedergeborene geldt. Hoewel KECKERMANN's bewering het goed recht der ethiek in de Gereformeerde Theologie niet raakt en als zoodanig zonder beteekenis is, ging met haar gepaard een element van waarheid, dat door de Gereformeerde ethiek niet straffeloos kan worden verwaarloosd. Ik bedoel dit. Door als ethisch subject uitsluitend den *homo renatus* te stellen had de Gereformeerde ethiek een stouten maar goeden greep gedaan. Zij kwam echter nu voor het probleem te staan, waarop KECKERMANN wees, of dan al wat de onwedergeborene mensch doet onzedelijk is?

Het is de oude vraag die reeds Augustinus onder de oogen had gezien en bij hem tot de leer der „*vitia splendida*” voerde. Op deze vraag nu antwoordt de Calvinist, allereerst en wel omdat hij het *liberum*

1) *Encyclopaedie der H. Godgeleerdheid*, I, p. 198.